Työelämä
Katja Miettinen

24.11.2022

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: Valtioneuvoston kirjelmää U 6/2022 vp täydentävä jatkokirjelmä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työolojen parantamisesta alustatyössä

Pyydettynä asiantuntijalausuntona lausun seuraavaa:

EK ei näe tarvetta alustatyön EU-tasoiselle sääntelylle. Alustojen kautta palvelujaan tarjoavien henkilöiden oikeudellinen asema tulee ratkaista kansallisten kriteereiden mukaan.

Alustavälitteistä työtä on hyvin monenlaista ja iso osa alustojen välityksellä tehtävästä työstä tehdään aidosti itsenäisinä ammatinharjoittajina. Alustojen kautta palvelujaan tarjoavissa henkilöissä on paljon myös korkeakoulutuksen saaneita ja asiantuntijatehtävissä toimivia itsenäisiä ammatinharjoittajia. Kaikki alustojen kautta palvelujaan tarjoavat henkilöt eivät ole heikommassa asemassa suhteessa toimeksiantajaan tai halua tulla luokitelluksi työntekijöiksi. On tärkeää, että mahdollinen EU-tason sääntelyn ei jäykistä alustatyön tekoa tai vähennä tarjolla olevan työn määrää.

EK pitää hyvänä, että Suomen kannassa on kiinnitetty huomiota tarpeeseen selkeyttää 2 artiklan digitaalisen työnvälitysalustan määritelmää. Vaikka määritelmää on EU-neuvoston kannassa täsmennetty, on digitaalisen työnvälitysalustan määritelmä edelleen liian laaja. Määritelmää tulisi täsmentää siten, että digitaaliseksi työnvälitysalustaksi katsottaisiin vain sellaiset alustat, jotka käyttävät työn organisointiin algoritmipohjaisia järjestelmiä sekä algoritmipohjaisia seuranta- ja päätöksentekojärjestelmiä. Tämä täsmennys olisi sopusoinnussa myös direktiivin alkupuolen johdanto-osan kanssa.

Lisäksi digitaalisiksi työnvälitysalustoiksi ei tulisi katsoa sellaisia työnvälitysalustoja, jotka eivät määrittele asiakkaalle annettavan palvelun toteuttamistapaa, vaan palvelutuottaja päättää itsenäisesti mitä ja minkä sisältöistä palvelua annetaan ja miten sitä toteutetaan asiakkaalle.

Edellä mainituilla täsmennyksellä direktiivin soveltamisala saataisiin kohdennettua koskemaan sellaisia digitaalisia työnvälitysalustoja, joiden on alun perin tarkoitettu kuuluvan direktiivin soveltamisalaan. On erittäin tärkeää, että direktiivin soveltamispiiriä ei uloteta yrityksiin, jotka eivät ole yhteydessä niihin haasteisiin, joihin direktiiviehdotuksella pyritään vastaamaan.

Näkemyksemme mukaan Suomen tulisi edistää edellä ehdotettua soveltamisalan rajausta EU-neuvostossa, eikä Suomen tule hyväksyä yleisnäkemystä, jossa soveltamisala on tarpeettoman laaja, eikä vastaa direktiivin tarkoitusta.

4 artiklan oikeudellista olettamaa koskevat kriteereitä on Neuvoston puolella selkeytetty, mutta ei kuitenkaan riittävästi ottaen huomioon ongelmat, joita näkemyksemme mukaan komission ehdotukseen sisältyy. EK katsoo, että 4 artiklan olettama tulisi poistaa ja alustayritysten ja alustojen kautta palvelujaan tarjoavien henkilöiden välisen sopimussuhteen muoto ja oikeudellinen asema (työsuhde / toimeksiantosuhde) tulee määräytyä pelkästään kansallisen lainsäädännön mukaisesti. EU-tason sääntelyssä tulee asettaa enintään jäsenvaltioille velvollisuus huolehtia siitä, että sillä on käytössä toimivat mekanismit alustojenkautta palvelujaan tarjoavien henkilöiden oikeudellisen aseman arvioimiseksi ja vahvistamiseksi.

Mikäli olettama kuitenkin direktiiviin sisältyy, tulee kriteereitä selkeyttää. Olettaman kriteerit on näkemyksemme mukaan edelleen asetettu liian alhaiselle tasolle. Kriteereissä asetetaan alustayritysten ja itsenäisten yrittäjien välisiin sopimussuhteisiin rajoituksia, kuten hinnan määrittäminen ja laadun varmistaminen, joita ei esiinny millään muulla talouden osa-alueella.

Erityisen huono on kriteeri, jonka mukaan työsuhdeolettamaa tukisi se, että alustayritys määrittää tai asettaa korvauksen tason tai vaihteluvälin. Käytännössä ei ole mahdollista, että yritysten välisessä sopimuksessa ei sovittaisi myös hinnasta, jolla yritys ostaa palvelua toiselta yritykseltä tai itsenäiseltä ammatinharjoittajalta. Sama koskee kriteeriä, jonka mukaan se, että alustayritys valvoo työn suorittamista tai laatua, tukisi olettamaa siitä, että kyse on työsuhteesta. Palvelun tilaajalla on luonnollisesti tarve valvoa, että tilattu työ suoritetaan ja vastaa sovittua laatua, vaikka työn suorittaisikin itsenäinen ammatinharjoittaja.

Direktiivissä ehdotettu työsuhdeolettama ei selkeytä alustojen kautta palvelujaan tarjoavien henkilöiden oikeudellista asemaa vaan päin vastoin tekee tilanteen entistä epäselvemmäksi ja vähentää oikeusvarmuutta niin alustayritysten kuin alustojen kautta palvelujaan tarjoavien henkilöiden näkökulmasta.

EK katsoo, että ***Suomen tulisi edelleen edistää kriteeristön yksinkertaistamista siten, että kriteeristöstä ei aiheudu em. rajoittavia vaikutuksia alustayritysten ja itsenäisten yrittäjien välisiin sopimussuhteisiin.*** Suomen ei näkemyksemme mukaan tule hyväksyä sitä, että kriteereitä voitaisiin jatkokäsittelyssä muuttaa enemmän komission ehdotuksen mukaisiksi.

4a artiklan osalta EK pitää erittäin tärkeänä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on harkintavalta olla soveltamatta oikeudellista olettamaa, jos on ilmeistä, että se tultaisiin kumoamaan kansallisen työsuhteen määritelmän nojalla. Tämä mahdollisuus tulee olla viranomaisaloitteisten prosessien lisäksi myös muissa prosesseissa. EK pitää hyvänä, että tämä on Suomen ensisijaisena tavoitteena.

4a artiklan 5. kohta siitä, että muutoksenhaku viranomaisen päätökseen ei lykkää oikeudellisen olettaman soveltamista on näkemyksemme mukaan hyvin ongelmallinen. Työsuhteen olemassaolon kumoaminen, tulisi jättää kokonaan kansallisen sääntelyn varaan, koska siihen liittyy prosessi- ja hallintoprosessioikeudellisia kysymyksiä. EK pitää hyvänä, että Suomen ensisijaisena tavoitteena on, että asia voitaisiin jättää kansallisella tasolla päätettäväksi.

Työsuhdeolettaman soveltaminen ennen lainvoimaista ja täytäntöönpanokelpoista tuomioistuimen ratkaisua voisi johtaa epäedulliseen lopputulokseen niin alustayrityksen kuin alustan kautta palvelujaan tarjoavan henkilön näkökulmasta. Alustan kautta palvelujaan tarjoavalle henkilölle voi aiheutua merkittävä kustannustaakka esimerkiksi takautuvien yrittäjän eläkemaksujen muodossa ja muutakin yhteensovittamistarvetta alustayritykselle työsuhdeolettaman soveltamisesta aiheutuneiden muiden työntekijäkustannusten osalta tapauksissa, joissa tuomioistuin kumoaisi työsuhdeolettaman ja katsoisi henkilön yrittäjäasemassa olevaksi.

EK katsoo, että Suomen ei tule hyväksyä neuvottelutulosta, jossa olettaman kumoamista ei ole jätetty kansallisella tasolla päätettäväksi.

17 ja 18 art. Itsenäisiä ammatinharjoittajia koskevat suojalausekkeet ovat erittäin ongelmallisia ja tuovat yritysten ja ammatinharjoittajien välisiin sopimuksiin suojaelementtejä, jotka ovat perinteisesti kuuluneet vain työsopimussuhteisiin. Näkemyksemme mukaan Suomen tulisi edistää em. artiklojen muuttamista mainituilta osin siten, että niiden sisältämät suojaelementit voivat tulla sovellettavaksi enintään työntekijäasemassa oleviin henkilöihin.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Katja Miettinen
Asiantuntija